

บทคัดย่อ

เดชรัด สุขกำเนิดและคณะ. 2547. มายาคติและช่องว่างทางความรู้ในการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรในประเทศไทย: ปัจจัย ผลต่อเนื้อ และทางออก. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

วิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมการเกษตรแต่กระบวนการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์เกษตรก็อาจแฝงมายาคติ หรือการสื่อความหมายโดยแฝงไว้ด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งถูกกลบเกลื่อนให้รับรู้เสมือนว่าเป็นความเป็นจริงโดยทั่วไป มายาคติดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่ออย่างยิ่งต่อการรับรู้ และการวิเคราะห์สังคมการเกษตรของผู้เรียน ขณะเดียวกันก็สกัดกั้นการคิดใคร่ครวญและการตั้งคำถามถึงความเหมาะสม และความชอบธรรมของคติความเชื่อดังกล่าว

การศึกษาค้นคว้าจึงพยายามตั้งข้อสังเกตและตั้งคำถามถึง คติความเชื่อที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์เกษตร เพื่อให้เกิดการขบคิด การรู้เท่าทันมายาคติต่างๆ และการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนากระบวนการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์เกษตร ที่เข้าใจถึงความเป็นจริงที่หลากหลายและซับซ้อนของสังคมการเกษตรไทย

การศึกษาโดยการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง พบว่า มายาคติในการศึกษาเศรษฐศาสตร์เกษตรอาจแบ่งได้เป็น 2 ระดับคือ ระดับปรัชญา กับระดับกรอบการวิเคราะห์ ในระดับปรัชญา ความคลุมเครือเรื่องอุดมการณ์ของวิชาเศรษฐศาสตร์ การกำหนดว่าวิชาเศรษฐศาสตร์มีต้องคำนึงถึงคุณค่าทางสังคม และการยึดถือว่า การพัฒนาคือการทำให้ทันสมัยแบบตะวันตกเป็นมายาคติที่สำคัญ ในระดับกรอบการวิเคราะห์ มายาคติที่สำคัญได้แก่ การมีได้คำนึงถึงเงื่อนไขความแตกต่างของเกษตรกร การให้ความสำคัญกับทฤษฎีมากกว่าบริบทแวดล้อมที่เป็นจริง การพิจารณาการตัดสินใจของเกษตรกรแบบแยกส่วน และการละเลยความสัมพันธ์ที่หลากหลายในสังคมการเกษตรไทย

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดมายาคติคือ การสืบทอดมายาคติมาจากมายาคติที่มีอยู่ในวิชาเศรษฐศาสตร์วิชาเกษตรศาสตร์ และทฤษฎีการพัฒนาที่เน้นการทำให้ทันสมัย ขณะเดียวกัน ผู้สอน เนื้อหา และกระบวนการเรียนการสอน ก็มีได้คิดทบทวน ตั้งคำถาม และเผชิญหน้ากับความเป็นจริงในสังคมเท่าใดนัก ทำให้โอกาสของผู้สอนและผู้เรียนในการตระหนักถึง และพยายามแก้ไข มายาคติทั้งหลาย ลดน้อยลงด้วย ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากมายาคติดังกล่าวคือ การจำกัดทางเลือกในการพัฒนาทางทฤษฎี ทางนโยบาย และการจำกัดมุมมองและความเข้าใจที่มีต่อสังคมการเกษตร และวิถีทางการดำเนินชีวิตของผู้เรียนเอง

ทางออกจากมายาคติจะต้องเน้นการเรียนการสอนที่เริ่มต้นจากกรอบการวิเคราะห์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงในสังคม ก่อนที่จะศึกษาถึงทฤษฎีต่างๆ ที่แตกต่างกันภายใต้กรอบการวิเคราะห์ดังกล่าว โดยกรอบการวิเคราะห์ควรตั้งอยู่บนฐานความคิดที่เห็นเกษตรกรเป็นมนุษย์สังคม มิใช่เน้นเพียงมนุษย์เศรษฐกิจเท่านั้น ตลอดจนควรตระหนักและศึกษาถึงคุณค่าต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมการเกษตร ขณะเดียวกัน ก็ต้องปรับกระบวนการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับความเป็นจริงในสังคม และมีการปรับปรุงหลักสูตรโดยกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาช่องทางการสื่อสารสำหรับผู้เรียนและผู้สอนด้วย

Abstract

Decharut Sukkumnoed et al., 2004. The Myths and Gaps in Knowledge of Agricultural Economics Education in Thailand: Factors, Consequences, and Solutions. Thailand Research Fund.

Agricultural economics is an important knowledge for agrarian development. However, its educational process might contain myths, which are defined as *the communications, which conceal particular cultural beliefs and ideologies and pretend to perceive as social reality*. These myths have great impact on students' perceptions and analytical views of agrarian society. Moreover, they block the reflective thinking and interrogation of appropriateness and legitimacy of such concealed beliefs and ideologies.

This study aimed to observe and question about these concealed beliefs and ideologies behind agricultural economics education in Thailand, in order to realize and to understand these myths. Consequently, this study hopes to encourage the improvement of agricultural economics education towards better understanding of diverse and complex realities in Thai agrarian society.

The study based on analysis from stakeholders' responses found that the myths in agricultural economics education are found in two main levels; philosophical and analytical levels. At philosophical level, the vague ideology of economic studies, the principle of value-free economic study, and the belief that Western modernization is the only model for development are the myths identified by the research team. At the analytical levels, the four myths are the inadequate awareness of farmers' differentiation, the concentration on theory rather than actual social context, the reductionistic views on peasants' decision-making and the absence of various economic relationships with agrarian society.

The main factors for the emerging and maintaining of these myths are the inheritance of the myths in Economics, Agricultural sciences, and Development theory focusing on Western modernization. Concurrently, instructors, study contents, and education process do not facilitate reflective thinking, provocative questioning, and experiencing with the social realities. Therefore, the opportunities to realize and correct these myths seem to be limited. The main consequences of these myths are the limitation in theoretical development, agrarian policy formulation, and students' perspectives on agrarian society and on their own living ways.

The solution is to emphasize the studies, which start from broad analytical frameworks of social realities, before explore the different theories or theoretical explanations within these framework. The frameworks and theory should recognize the actions of peasants as "social man", instead of focusing mainly on "economic man" assumption, as well as should be aware of and study into different societal values.

At the same time, education process needs to interface much more with complex social realities and conditions. The improvement of curriculum should be done through continuous learning process. Last but not least, the development of communication channels for both students and instructors is highly recommended.